

**V SYNOD
ARCHIDIECEZJI
WARSZAWSKIEJ**

*Wy jesteście
światłością
świata*

VADEMECUM

V Synodu Archidiecezji Warszawskiej

Wy jesteście światłością świata (Mt 5,14)

Kościół: Ludem kapłańskim, prorockim i królewskim.

— ARCHIDIECEZJA —
WARSZAWSKA

Niniejsze *Vademecum* chce służyć pomocą osobom zaangażowanym w pracę V Synodu Archidiecezji Warszawskiej, a w szczególności osobom odpowiedzialnym za parafialne zespoły synodalne, powołane do wspierania procesu synodalnego w swoich parafiach. Oprócz przekazania praktycznych wskazówek, *Vademecum* ma pomóc w zrozumieniu głębokiego znaczenia i wagi tego wydarzenia kościelnego, jakim jest V Synod naszej diecezji, a także zaoferować szereg dokumentów kościelnych, które pomogą w zrozumieniu dynamiki synodalnej i formacji zaangażowanych świeckich.

Co to jest Synod diecezjalny i jaki jest jego cel?

Synod diecezjalny „jest zebraniem wybranych kapłanów oraz innych wiernych Kościoła partykularnego, którzy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej świadczą pomoc biskupowi diecezjalnemu” (KPK 460).

W dekrecie Soboru Watykańskiego II *Christus Dominus*, nr 36, zostało wyrażone pragnienie odnowienia instytucji synodu diecezjalnego. Synod jest określany jako organ prawny diecezji, gdzie biskup, posługując się pomocą i radą różnych środowisk wspólnoty diecezjalnej, wykonuje w sposób uroczysty swój urząd i posługę pasterza, dostosowując normy Kościoła powszechnego do konkretnej sytuacji w diecezji. (por. KPKk, s. 325)

Synod jest więc spotkaniem prezbiterów i wiernych, które ma na celu pomagać Biskupowi, w ożywieniu Diecezji i parafii jako wspólnoty wspólnot (EG 28), drogą duszpasterskiego i misyjnego nawrócenia (EG 25), aby spełniły misję do których są powołane: być sakramentem (KK 1) miłości i jedności dla świata.

Innymi słowy celem jest abyśmy stanowili jedno (J 17,11), jak nam powiedział Jezus, i abyśmy byli prawdziwymi misjonarzami Jego Ewangelii wśród ludzi dzisiejszego pokolenia. Właśnie o tym mówią dokumenty Kościoła: ***Wspólnota (communio) i misja, niezbędne aspekty działalności duszpasterskiej Kościoła, stanowią, zgodnie z kan. 460 Kodeksu Prawa Kanonicznego, dobro całej wspólnoty diecezjalnej, jako ostateczny cel synodu***. (ISD, I.3).

Jaki jest temat Synodu?

Temat Synodu: ***Kościół w Archidiecezji Warszawskiej jako wspólnota misyjna wobec wyzwań dzisiejszego świata.***

Specjalnie wybraliśmy temat szeroki - Kościół jako taki, bo chcemy omawiać różne aspekty duszpasterskie naszego Kościoła lokalnego, który z powodu swojej historii i stołecznego charakteru musi stawiać czoło różnym wyzwaniom. Szczegółowe tematy wyłonią się podczas fazy przygotowawczej, dzięki pracy parafialnych zespołów synodalnych.

Jakie jest hasło Synodu?

Hasło Synodu to: ***Wy jesteście światłością świata (Mt 5,14) – Kościół: Ludem kapłańskim, prorockim i królewskim.***

Pierwsza część hasła zaczerpnięta została z piątego rozdziału ewangelii Mateusza, ze sławnego Kazania na Górze. Mówiąc do swoich uczniów Pan Jezus tym zdaniem pokazuje misję Kościoła: wśród ciemności być światłem, w społeczeństwie, które charakteryzuje się indywidualizmem, konsumpcjonizmem i brakiem sensu - być znakiem nadziei, światłem, które pokazuje Drogę ku pełni życia. Tak się zaczęło dzieło stworzenia: pierwsze słowa wypowiedziane przez Stwórcę to właśnie: „*«Niechaj się stanie światłość!» I stała się światłość. Bóg widząc, że światłość jest dobra, oddzielił ją od ciemności* (Rdz 1,3-4). Tak ma się zacząć nowe stworzenie zainicjowane przez Jezusa i kontynuowane przez wspólnotę, którą On sam wybrał, kościół, czyli nas wszystkich. „Wy jesteście” nawiązuje do wymiaru wspólnotowego Synodu (*ad intra*), a „światłością świata” do wymiaru misyjnego (*ad extra*).

Druga część hasła nawiązuje do odnowionej eklezjologii (wizji Kościoła), którą podarował nam Sobór Watykański II w konstytucji *Lumen Gentium* (KK 9-12): Kościół jest ludem Bożym, gdzie wszyscy ochrzczeni, duchowni i świeccy, uczestniczą w potrójnej misji Jezusa Chrystusa: prorockiej (głoszenie ewangelii), kapłańskiej (ofiarowanie samego siebie, liturgia, modlitwa) i królewskiej (zarządzanie wspólnotą, panowanie nad sobą).

Jaka jest różnica między V Synodem AW, który właśnie zaczynamy, a etapem diecezjalnym Synodu 2021-2024 o synodalności?

Różnica jest istotna. Są dwa różne wydarzenia eklesjalne.

Kodeks Prawa Kanonicznego mówi o 5 rodzajach synodów: 1. **Sobór powszechny** zwołany przez Papieża (kan. 338 KPK), 2. **Synod plenarny** dla wszystkich Kościołów partykularnych tej samej konferencji biskupów (kan. 439 KPK) – np. dla wszystkich diecezji w Polsce, 3. **Synod prowincjalny** dla Kościołów partykularnych tej samej prowincji kościelnej (kan. 440 KPK) – np. dla jednej czy kilku metropolii, 4. **Synod diecezjalny** (kan. 460 KPK) dla jednej diecezji i 5. **Synod biskupów** – instytucja, która powstała po Soborze Watykańskim II w 1965 r. i jest zebraniem biskupów wybranych z różnych regionów świata, którzy zbierają się w określonym czasie, aby świadczyć pomoc Biskupowi Rzymskiemu swoją radą (por. kan. 342 KPK).

Doświadczenie Synodu w latach 2021-2024 dotyczyło tego piątego rodzaju Synodu - był to Synod biskupów przy Papieżu. Przez Konstytucję Apostolską *Episcopalis Communio* z 2018 r. Papież Franciszek zarządził, aby ten Synod biskupów miał również etap w diecezjach: chodziło o to, by cały Lud Boży mógł być wysłuchany i mógł zabrać głos dla dobra wspólnoty Kościoła (EC art. 6).

Synod diecezjalny jest czymś innym: dotyczy życia Kościoła lokalnego, naszej diecezji i ma pomóc naszemu Biskupowi w prowadzeniu naszej Wspólnoty. Dlatego oczywiście będzie korzystać z tamtego doświadczenia, ale V Synod naszej diecezji będzie się kierował innymi prawami i innym rodzajem pracy.

Jaki jest harmonogram prac Synodu?

Synod odbywa się w czterech głównych okresach:

1) **Zwołanie i przygotowanie Synodu AW (grudzień 2025 - kwiecień 2026)**

„Synod diecezjalny powinien odbywać się, ilekroć zdaniem biskupa diecezjalnego i po wysłuchaniu rady kapłańskiej, doradzają to okoliczności (ISD III.A.1)

Pierwszy etap polega na zwołaniu Synodu: dokonuje tego Biskup, gdy widzi, że taka jest potrzeba duszpasterska. W tym celu Arcybiskup Adrian Galbas 12 grudnia 2025 spotkał się z Radą kapłańską Archidiecezji Warszawskiej i uzyskał od niej pozytywną opinię dotyczącą rozpoczęcia Synodu w naszej diecezji.

Zaraz po tym spotkaniu Rady kapłańskiej powstała grupa „pre-pre synodalna”, w którym składzie znaleźli się biskupi, prezbiterzy i świeccy; ta grupa pracowała nad określeniem celów i organizacji pracy Synodu.

25 marca 2026 Arcybiskup powołał Komisję przygotowawczą i Sekretariat Synodu. Zadaniem komisji przygotowawczej jest *„świadczanie pomocy biskupowi diecezjalnemu przede wszystkim w zorganizowaniu przygotowań do synodu i opracowaniu odpowiednich pomocy, w wypracowaniu odnośnego regulaminu, w określeniu kwestii przedstawionych do rozważenia na synodzie i w wyznaczeniu członków synodu”* (ISD III.B.1). Sekretariat natomiast ma rolę wspierania Synodu od strony organizacyjnej: *„przekazywanie i przechowywanie dokumentacji, redagowanie protokołów, zapewnienie obsługi logistycznej, finansowej i księgowej”* (ISD III.B.1). Przy sekretariacie powstało również *biuro prasowe*, które ma zapewnić *„odpowiedni przekaz informacji poprzez „media” i pomoże uniknąć ewentualnych zniekształconych interpretacji prac synodalnych”* (ISD III.B.1).

W kwietniu 2026 roku do prezbiterów Archidiecezji Warszawskiej zostały rozesłane ankiety pre-synodalne. Wielość odpowiedzi utwierdziła wszystkich w przekonaniu słuszności decyzji o zwołaniu Synodu.

W czwartek 23 kwietnia 2026 odbyło się pierwsze spotkanie komisji przygotowawczej i rozpoczęły się prace nad regulaminem Synodu. Następnie 29 kwietnia 2026 odbyła się Kongregacja dziekanów i wicedziekanów na temat Synodu: księża zostali poinformowani o celach Synodu i o harmonogramie prac synodalnych. Poproszono ich wtedy o stworzenie **synodalnych zespołów parafialnych** i o wybór osób odpowiedzialnych za

Synod w parafii. „Wierni powinni mieć możliwość wyrażania swoich potrzeb, życzeń i opinii w odniesieniu do tematów podejmowanych na synodzie. Ponadto, duchowieństwo diecezjalne jest proszone o przedstawianie propozycji stanowiących odpowiedź na duszpasterskie wyzwania, z którymi się spotykają” (ISD III.C.2)

2) Faza przygotowawcza Synodu (maj 2026 – grudzień 2027) - faza formacyjna

„Faza przygotowawcza ma na celu przede wszystkim pomoc biskupowi w określeniu pytań, które ojcowie synodalni przedstawiają na synodzie” (ISD III.C)

„Synod daje biskupowi wyjątkową okazję do formowania wiernych. Prowadzi do katechezy wiernych w zakresie tajemnicy Kościoła i udziału wiernych w jego misji. Katecheza ta prowadzona jest w świetle nauczania Magisterium Kościoła, a w sposób szczególny nauczania Soboru Watykańskiego II” (ISD III.C.1)

W tej fazie prace synodalne odbędą się na trzech poziomach:

- a) **Na poziomie parafialnym** przez pracę w **synodalnych zespołach parafialnych** (zespoły – do których należą członkowie Rady duszpasterskiej oraz chętnych parafian zaproszonych przez Proboszcza). Parafialne zespoły synodalne, oparte i już istniejącą parafialną radę duszpasterską, są fundamentalne w fazie przygotowawczej Synodu.

- Na pierwszym spotkaniu parafialnego zespołu synodalnego (do zorganizowania, jeśli możliwe jeszcze w czerwcu przed wakacjami) osoba odpowiedzialna za Synod w parafii przedstawia istotę Synodu i harmonogram prac synodalnych według wskazówek tego *Vademecum*.

- Następnie parafialny zespół synodalny zaczyna pracę nad jednym lub więcej z 9 punktów dokumentu skróconego Dokumentu Archidiecezji Warszawskiej po Synodzie 21-24. (w załączniku).

- Zespół dzieli się na mniejsze grupy, które będą odpowiadały na następujące lub podobne pytania: **Jakie tematy/wyzwania obecne w dokumencie Synodu 21-24 dla AW są dzisiaj bardziej aktualne i pilne? Jak wprowadzić w życie postulaty tego dokumentu w parafii/diecezji? Czy są inne tematy, którymi powinien się zająć Synod diecezjalny?** Schemat takiego spotkania znajduje się w dalszej części *Vademecum*.

- Zespół powinien się spotkać przynajmniej 3 razy od września do listopada 2026 roku i na końcu sporządzić krótki dokument, który

zostanie przedstawiony na poziomie dekanalnym, a następnie w formie syntezy wysłany do Sekretariatu Synodu. Dzięki pracom parafialnych zespołów synodalnych i Komisji tematycznych, wyłaniamy najważniejsze tematy Synodu. To pomoże Sekretariatowi opracować dokument przygotowawczy (*Lineamenta*), nad którym będziemy pracować w 2027 roku.

b) Na poziomie dekanalnym przez pracę w synodalnych zespołach dekanalnych.

- Na początku 2027 r. na spotkaniu parafialnego zespołu synodalnego wybieranych jest dwóch przedstawicieli parafii do dekanalnego zespołu synodalnego; pierwszeństwo w byciu wybranym do tego zespołu mają osoby, które uczestniczyły w formacji związanej z Synodem (rekolekcjami, o których mowa w *Vademecum*).

Zadaniem zespołu:

- Przedstawienie maksymalnie czterech kandydatów dekanatu na członków Synodu.
- Pomoc w przekazywaniu informacji między sesjami plenarnymi Synodu a parafialnymi zespołami synodalnymi.

c) Na poziomie diecezjalnym przez pracę 11 komisji tematycznych.

Są to komisje: Teologiczna, Prawna, Kultu Bożego, Życia i posługi presbiterów i diakonów, Instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego, Ds. katechezy i edukacji szkolnej, Misyjna (ewangelizacja, ekumenizm), Apostolstwa świeckich, Duszpasterstwa młodych, Posługi charytatywnej oraz Ds. finansów i zarządzania dobrami doczesnymi Kościoła.

- Każda z tych komisji przygotowuje do 16 listopada schemat dokumentu dotyczącego swojego zakresu działania. Schematy te, uzupełnione przez sugestie parafialnych zespołów synodalnych tworzą dokument przygotowawczy (*Lineamenta*).

Osoby odpowiedzialne za Synod w parafiach będą także zaproszone do głębszej formacji przez **rekolekcje**, które odbędą się w diecezjalnym Domu rekolekcyjnym „Dobry zakątek” w następujących terminach: 11 - 13 września, 16 - 18 Października oraz 4 - 6 grudnia 2026 roku. Zgłoszenia na rekolekcje przyjmowane są przez adres mailowy: kontakt@synodwarszawa.pl.

Praca formacyjna jest niezwykle istotna, gdyż Synod jest przede wszystkim wydarzeniem eklezjalnym, wielką modlitwą Kościoła o dar Ducha Świętego i dar rozeznania.

W tym procesie szczególną rolę odgrywają Proboszczowie i osoby odpowiedzialne za Synod w poszczególnych parafiach: ich rola nie jest tylko organizacyjna, ale przede wszystkim formacyjna i motywacyjna. Chodzi o to, by pomóc wiernym zrozumieć wagę tego eklesjalnego wydarzenia, jakim jest V Synod Archidiecezji Warszawskiej i promować „styl synodalny” na wszystkich poziomach życia parafialnego.

Inne ważne wydarzenia w tej fazie Synodu:

- Czerwiec 2026 – uruchomienie oficjalnej strony internetowej Synodu.
- Wrzesień/październik 2026 – spotkanie z dziekanami i wicedziekanami Archidiecezji: omówienie pierwszego etapu synodalnych prac i przekazanie informacji o dalszych pracach.
- 18-26 września 2026 – Pielgrzymka presbiterów AW do Turcji (7 kościołów Apokalipsy) w intencji duchowych owoców Synodu.
- Listopad 2026 – Powołanie i PIERWSZE SPOTKANIE KOMISJI GŁÓWNEJ: Eucharystia i pierwsze spotkanie robocze Komisji Głównej.
- **8 grudnia 2026 – uroczyste otwarcie V Synodu Archidiecezji Warszawskiej (Katedra).**
- Styczeń – czerwiec 2027: Parafialne zespoły synodalne pracują nad *Lineamenta*.
- Styczeń/Luty 2027 – rekolekcje dla zespołów synodalnych (o roli i posłudze zespołów w czasie prac Synodu). Utworzenie dekanalnych zespołów synodalnych.
- Kwiecień – czerwiec 2027 – rekolekcje dla osób odpowiedzialnych za Synod w parafiach (o roli i posłudze zespołów w czasie prac Synodu).
- Wrzesień/październik 2027 – wybór członków Synodu (do 250 osób). Każdy dekanat wysyła propozycję 4 kandydatów i Diecezjalna Rada Duszpasterska wraz z sekretariatem wybierze członków Synodu.
- Grudzień 2027 - pierwsza rocznica otwarcia Synodu; dzień skupienia dla zespołów synodalnych.
- Grudzień 2027: wydanie dokumentu pre-synodalnego (*instrumentum laboris*).
- Grudzień 2027 – opublikowanie *Regulaminu sesji plenarnych* Synodu.

3) Etap Synodalny - sesje plenarne (grudzień 2027 – grudzień 2028)

„W rzeczywistości synod składa się z sesji synodalnych. Dlatego też pomiędzy czasem jego przygotowania a właściwym przebiegiem powinna zostać zachowana równowaga. Sesje należy tak zorganizować, aby zapewnić wystarczający czas na przeanalizowanie pytań, które będą poruszane na synodzie, jak również włączenie ich do dyskusji” (ISD IV.1).

Jest to czas Sesji plenarnych, w których uczestniczą tylko członkowie Synodu: dyskutują oni i głosują nad schematami różnych komisji. Między sesjami dana komisja organizuje otwarte spotkanie, gdzie można zaproponować swoje uwagi i poprawki do schematów. Sesje plenarne odbywać się będą raz w miesiącu.

W uroczystość Niepokalanego Poczęcia NMP, 8 grudnia 2028 roku wspólną Eucharystią zakończymy Synod - dokument V Synodu Archidiecezji Warszawskiej zostanie promulgowany przez arcybiskupa Adriana Galbasa.

4) Etap wdrażający dokumentów Synodu

Od stycznia 2029 roku rozpoczyna się bardzo ważny etap po-synodalny: jest to czas pracy nad wprowadzeniem w życie dokumentu synodalnego w diecezji i w parafiach. Tutaj również główną rolę będą odgrywać Proboszczowie i osoby odpowiedzialne za Synod w parafiach.

Propozycja spotkania parafialnych zespołów synodalnych w ramach fazy przygotowawczej V Synodu Archidiecezji Warszawskiej

Przedstawiamy program przykładowego spotkania synodalnego dla parafii, który może być inspiracją i pomocą. Temat główny spotkania zostanie podany przez Sekretariat Synodu.

Spotkanie powinno się składać z dwóch części:

1. Część modlitewna.
2. Część dialogiczno-dyskusyjna.

Druga część spotkania może mieć różne formy – opisujemy je poniżej.

Owocem tych spotkań będzie parafialny dokument, syntetycznie przedstawiający podejmowane tematy i wnioski. Dokument ten powinien być wysłany do Sekretariatu Synodu

1. OBRZĘDY WSTĘPNE

Przewodniczący mówi:

W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego.

Lud odpowiada:

Amen.

Potem kapłan zwraca się do ludu i rozkładając ręce pozdrawia go mówiąc:

Miłość Boga Ojca, łaska naszego Pana Jezusa Chrystusa i dar jedności w Duchu Świętym niech będą z wami wszystkimi.
W. I z duchem twoim.

Następnie wszyscy razem odmawiają modlitwę synodalną. Może być poprzedzona krótkim komentarzem (tymi lub podobnymi słowami):

Każda sesja Soboru Watykańskiego II rozpoczynała się modlitwą Adsumus Sancte Spiritus, zwaną tak od pierwszych słów oryginalnej wersji łacińskiej: „Stoimy przed Tobą, Duchu Święty”, która jest tradycyjnie używana podczas soborów, synodów i innych zgromadzeń Kościoła od setek lat, a jej autorstwo przypisuje się świętemu Izydorowi z Sewilli (ok. 560 – 4 kwietnia 636 rok). Kiedy podejmujemy proces synodalny, modlitwa ta zaprasza Ducha Świętego, aby działał w nas, byśmy byli wspólnotą i ludem łaski.

Wszyscy:

Stajemy przed Tobą, Duchu Święty,
zgromadzeni w Imię Twoje.
Z Tobą jedynie, który nas prowadzisz;
zamieszkaj w naszych sercach,
naucz nas drogi, którą mamy iść
i jak mamy nią podążać.
Jesteśmy słabi i grzeszni;
nie dozwól, abyśmy wprowadzali nieład.
Nie pozwól, by niewiedza sprowadziła nas na niewłaściwą drogę,
albo stronnictwo wpływała na nasze działania.
Pomóż nam odnaleźć w Tobie naszą jedność,
abyśmy mogli razem podążać do życia wiecznego,
i abyśmy nie zbaczali z drogi prawdy
i tego, co jest słuszne.
O to wszystko prosimy Ciebie,
który działasz w każdym miejscu i czasie,
w komunii Ojca i Syna,
na wieki wieków. Amen.

2. LITURGIA SŁOWA

Wprowadzenie do czytań

Osoba odpowiedzialna lub inna osoba wyznaczona zaprasza zgromadzonych do słuchania Słowa Bożego, przypominając, że „podążanie razem” jest możliwe tylko wtedy, gdy opiera się na wspólnotowym słuchaniu Słowa.

Propozycje pierwszego czytania: Rdz 12, 1-7; Pwt 6, 4-13; Iz 40, 1-5; Iz 55, 6-11;

Dz, 1, 15-26; Dz 9, 1-5; Dz 15, 1-35; Dz, 18, 24-28; Rz 10, 14-21

Propozycje Psalmu: Ps 1; Ps 16 (15); Ps 50 (49); Ps 139 (138).

Propozycje Ewangelii: Mt 5, 1-12; Mt 16, 13-20; Mt 18, 15-20; Mk 2, 1-12; Łk 24, 13-35; J 14, 1-7.

Powyższe czytania są propozycją i inspiracją dla przygotowujących spotkanie. To mogą być również czytania z dnia, które proponuje Liturgia Słowa.

Komentarz do czytań i wprowadzenie do dyskusji (Ks. Proboszcz)

3. DIALOG/DYSKUSJA

Pytanie do dyskusji: Jakie tematy/wyzwania obecne w dokumencie Synodu 21-24 dla AW są dzisiaj bardziej aktualne i pilne? Jak wprowadzić w życie postulaty tego dokumentu w parafii/diecezji? Czy są inne tematy, którymi powinien się zająć Synod diecezjalny?

Pierwsza forma

Pierwsza forma polega na dyskusji otwartej, gdzie każdy uczestnik spotkania odpowiada na zadane pytanie/kwestię. Moderatorem dyskusji powinna być osoba odpowiedzialna za Synod w parafii. Dyskusja powinna trwać około godziny.

Druga forma

Rozmowa w Duchu Świętym: Uczestnicy tworzą małe grupy składające się z około 6-7 osób z różnych środowisk. Każda grupa wybiera moderatora, który ma za zadanie udzielanie głosu i moderowanie dyskusji. Metoda ta zajmuje co najmniej godzinę i składa się z trzech etapów. 1. Wysłuchanie każdego uczestnika (każdy uczestnik ma możliwość wypowiedzi ok 5 minutowej) i chwila refleksji w ciszy po wszystkich wypowiedziach z prośbą o dar Ducha Świętego; 2. Każdy uczestnik (dobrowolnie, bez przymusu) dzieli się tym, co najbardziej go „uderzyło”, co jest dla niego najważniejsze po wysłuchaniu wszystkich w pierwszej rundzie. Następuje chwila refleksji w ciszy; 3. Wspólne opracowanie syntezy spotkania. Po zakończonym dialogu w grupie, uczestnicy powinni podsumować i podzielić się swoimi doświadczeniami w swojej małej grupie. Co było cenne podczas dialogu? Co ten dialog utrudniało? Czego nauczyli się o synodalnym sposobie spotkania i rozeznawania?

4. ZAKOŃCZENIE SPOTKANIA

Modlitwa wiernych. Może to być modlitwa spontaniczna lub przygotowana wcześniej.

Modlitwa Ojcze nasz

Znak pokoju.

Błogosławieństwo.

ANEKSY

(Aneks 1)

Najważniejsze wątki wynikające z konsultacji w parafiach, wspólnotach i różnych środowiskach Archidiecezji Warszawskiej przeprowadzonych w ramach fazy diecezjalnej Synodu "Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo, misja"

W tym dokumencie przedstawiamy najważniejsze wątki wynikające z konsultacji w parafiach, wspólnotach i różnych środowiskach Archidiecezji Warszawskiej przeprowadzonych w ramach fazy diecezjalnej Synodu "Ku Kościołowi synodalnemu: komunია, uczestnictwo, misja".

Uwaga wstępna: Archidiecezja warszawska to kościół partykularny o wyjątkowym i niepowtarzalnym charakterze. W porównaniu z innymi diecezjami w Polsce jest duża liczebnie – 1,7 mln mieszkańców i ma charakter narodowy. Tutaj przecinają się wpływy procesów politycznych, ale także gospodarczych i handlowych. Ze względu na dużą migrację ludności, szczególnie w celach zawodowych, jest to miasto charakteryzujące się małą integracją i głęboką anonimowością. Rozpoczęty na początku wieku proces migracji, zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej, trwa do dziś. Warszawa staje się coraz bardziej zaludniona, a w ostatnich latach ten proces dopełniło przybycie setek tysięcy ukraińskich uchodźców.

Warszawa jako stolica w coraz większym stopniu staje się miastem wielokulturowym i międzyreligijnym: te procesy, nieuniknione dla europejskiej metropolii, jaką jest stolica Polski, niosą ze sobą nowe wyzwania dla duszpasterstwa.

W trakcie prac synodalnych podjęto wiele problemów dotyczących istoty Kościoła i jego misji w aspekcie synodalności. Wśród najczęściej podejmowanych należy wyliczyć następujące:

1. Poprawa relacji między duchownymi (często zamknięci na współpracę) a świeckimi (pasywni, załęcznieni).

Rozmowy synodalne pokazały, że musimy wzrastać w tym „podążaniu razem”. Jak to zrobić? Przede wszystkim przez odkrywanie na nowo relacji między kapłaństwem powszechnym wiernych a kapłaństwem służebnym biskupów i księży.

Podkreślano, jak ważne w tym wzrastaniu, w którym mamy być towarzyszami podróży, jest odbudowanie relacji między sobą, tak, aby parafia przestała być anonimowa. Tworzenie nowych przestrzeni spotkania i nawiązywania relacji między duchownymi a świeckimi (itd. kawiarenki parafialne); Większość uczestników spotkań synodalnych wyraziła przekonanie, że w Kościele świeccy za mało są słuchani. Zgłaszano brak funkcjonowania przestrzeni, które mogłyby stanowić miejsca spotkań i rozmów, słuchania siebie wzajemnie, przełamywania obaw i lęków w rozmowach z kapłanami, poznawania i odkrywania Kościoła, także tego parafialnego, przełamywania anonimowości i budowania wspólnoty parafialnej. Wyrażano również przekonanie, że to otwartość księży sprawia, iż świeccy są przez nich słuchani.

Jednocześnie podkreślano, że widoczny jest brak działania, by wymienionym problemom zaradzić. Wysłuchanie, przytakiwanie i nic nierobienie, nie stanowi bowiem sposobu na dojrzałą, partnerską relację między świeckimi i duchownymi – mówili uczestnicy. Szczere i odważne wypowiadanie się utrudnia brak zaufania i odwagi oraz poczucie bezsilności wynikające z braku realizacji wcześniej zgłaszanych pomysłów. Podkreślano, że barierą utrudniającą słuchanie i dialog jest klerykalizm. Ludzie świeccy powinni uznać się za rzeczywiście „współodpowiedzialnych” za życie i działanie Kościoła. Tradycyjnie jako okazje do dialogu w Kościele wymieniano wizyty duszpasterskie, chociaż stwierdzano, że możliwość porozmawiania z księdzem raz na rok to za mało. Poza tym często stwierdzano, że miejscem dialogu są rady parafialne lub ekonomiczne, o ile istnieją. Jako przestrzeń do dialogu w parafii wymieniano także spotkania różnych grup, pielgrzymki i wyjazdy. Ponadto zauważano, że w niektórych parafiach działają kawiarenki parafialne, w związku z czym podsuwano i dyskutowano pomysł tworzenia tego typu lokali, wskazując, że miałyby one szansę stać się miejscem spotkań i dialogu. Zwracano uwagę na nikłą współpracę między parafiami i postulowano zwiększenie współpracy między parafiami. Uzasadniano to faktem, że każda parafia ma swoją specyfikę i nie wszystkie formacje czy wspólnoty istnieją we wszystkich z nich. Silna grupa działająca w jednej parafii może pomagać formować ludzi z innych parafii.

Poza tym informacje wzajemnie przekazywane o wspólnotach czy wydarzeniach są okazją do nawiązywania relacji i dialogu.

2. Budowanie Kościoła wspólnoty i odejście od traktowania Go za instytucję prowadzącą usługi religijne.

Decydującą rolę w odejściu od anonimowości mają ruchy i stowarzyszenia, w których członkowie doświadczają prawdziwej synodalności i gdzie na ogół nie ma problemu z klerykalizmem. Model parafii jako wspólnoty wspólnot, w której panuje jedność w różnorodności, wydaje się adekwatną odpowiedzią na znaki czasu, o ile wspólnoty będą działały na rzecz parafii, a nie dla samych siebie. Archidiecezja jest bogata w wiele rzeczywistości, ruchy i stowarzyszenia katolickie: Ruch Światło-Życie, Akcja Katolicka, Droga Neokatechumenalna, Odnowa w Duchu Świętym, Comunione e Liberazione, Focolari itd.

Spotkania synodalne pokazały, jak bardzo ludzie potrzebują wspólnoty: parafianie, którzy nie należeli do żadnych wspólnot stwierdzali, że wreszcie znaleźli miejsce w Kościele, gdzie mogą wyrażać swoje opinie i czuć się aktywnymi członkami parafii.

3. Rozeznawanie i podejmowanie decyzji w duchu synodalnym.

Uczestnicy konsultacji podkreślali, jak ważne i budujące wspólnotę oraz wzajemne relacje jest wspólne działanie w duszpasterstwie księży z wiernymi i służenie sobie nawzajem. Roztropne decyzje proboszcza, dotyczące inicjatyw zgłaszanych przez parafian, prowadzą do rozwoju aktywności parafii i życia duchowego parafian, a ponadto integrują i dynamizują efektywne działania. Wtedy Kościół żyje. Wierni świeccy uznają władzę proboszcza w parafii i władzę biskupa w diecezji, do których należą finalne decyzje. Jednak podkreślają, że władza to przede wszystkim służba i wsłuchiwanie się w głos wiernych świeckich.

W wypowiedziach przeważa teza, że wspólnego działania potrzebują zarówno księża, jak i wierni świeccy. Wymaga to jednak obopólnego zaangażowania i wzajemnej odpowiedzialności. W rozmowach synodalnych podkreślano, że rady duszpasterskie i ekonomiczne powinny mieć większy wpływ na proces podejmowania przez parafię wszelkich inicjatyw i czynniej uczestniczyć w życiu parafii i diecezji. Zwracano także uwagę na potrzebę większej przejrzystości w sprawach finansowych. Wierni świeccy uczestniczący w pracach synodalnych, jak również księża, podkreślali, że w części parafii naszej Archidiecezji metody stosowane w podejmowaniu decyzji są bardziej monarchiczne niż synodalne. Ten sposób działania nie pomaga w słuchaniu ludu Bożego. Żeby wzrastać we wspólnym rozeznawaniu duchowym, trzeba przede wszystkim ożywiać już istniejące

struktury synodalne w Kościele, takie jak rada duszpasterska i rada ekonomiczna, które często istnieją tylko „na papierze” i nie mają konkretnego wkładu w życie parafii czy diecezji. Powinny być one bardziej efektywne, szukać nowych dróg, aby słuchać głosu wszystkich. Z rozmów synodalnych naszego Kościoła lokalnego, jasno wynikło, że nie ma wątpliwości, iż ostateczna decyzja należy do biskupa lub proboszcza. Ale ta decyzja musi być wynikiem synodalnego procesu i duchowego rozeznawania całej wspólnoty.

4. Dbanie o piękno liturgii, solidne przygotowanie do sakramentów i godne ich celebrowanie.

Modlitwa i celebracje liturgiczne są ważne dla każdego wierzącego wyrażają wewnętrzną potrzebę, stan ducha i miłość człowieka do Boga. Eucharystia jest postrzegana jako źródło siły, nadziei, „ładowania akumulatorów” na kolejne dni, jest sensem życia.

Zwracano uwagę na wspólnotowy wymiar liturgii, a zarazem mówiono, że jest ona okazją do pogłębienia wiedzy poprzez wprowadzanie komentarzy do czytań, naukę wspólnego śpiewu (rola śpiewu w liturgii) oraz wyjaśnianie katechizmowe części Mszy świętej, podstawowych gestów i zachowań w trakcie liturgii. Odpowiednie, godne celebrowanie liturgii pozwala lepiej ją przeżyć. Duże znaczenie ma poziom, jaki reprezentuje służba liturgiczna ołtarza, schola, organista. Aktywne uczestnictwo w liturgii inspirowane do wolontariatu, aktywności parafialnej, a także do pracy nad sobą.

W sprawozdaniach wskazywano obszary, na których w danych parafiach potrzebna jest jeszcze dalsza praca, tak by liturgia była przygotowana, piękna i zadbane, stała się udziałem wszystkich, by nie sprawowano jej rutynowo, pośpiesznie oraz by nie była „przegadana”, tak przez duchownych, jak i świeckich. W tej kwestii zwracano uwagę na język i zawartość homilii. Ze sprawozdań wynika, że duszpasterze często zapraszają wiernych – w rozmowach indywidualnych i w ogłoszeniach parafialnych – do czynnego uczestnictwa w liturgii i do pełnienia funkcji liturgicznych. W większości parafii funkcjonuje rozbudowana służba liturgiczna ołtarza, istnieją schole, chóry, ale też w wielu parafiach stwierdzano kryzys ich działania. Jednocześnie zauważa się wciąż zbyt małe zaangażowanie wiernych w liturgię. Konieczne są zatem otwartość i formacja: wyjaśnienie udziału i miejsca świeckich (również kobiet) w liturgii, tak by świeccy w większym stopniu i aktywniej włączali się w liturgię w ramach przepisów prawa. Wielu wiernych sugeruje katechezy pogłębiające wiedzę wiernych w kwestiach liturgii.

Posługa lektora i akolity (głównie mężczyzn) jest zakorzeniona w części naszych parafii: w archidiecezji warszawskiej istnieje duże grono nadzwyczajnych szafarzy Komunii św. pełniących posługę permanentnie. Ponadto w wielu parafiach duszpasterze zapraszają kobiety i mężczyzn do czynnego udziału w liturgii, np. do odczytywania czytań.

5. Wypracowanie nowych form duszpasterstwa dzieci i młodzieży.

Bardzo często dostrzegano wyzwania związane z dotarciem do młodzieży, z trudnością komunikowania przekazu wiary młodym. Szczególnym wyzwaniem są lekcje religii w szkole, w których w naszym Kościele lokalnym uczestniczy coraz mniej młodych. Konieczne wydaje się lepsze przygotowanie katechetów oraz wspieranie lekcji religii poprzez pogłębioną katechezę przy parafii. Wielokrotnie wskazywano, że warto wspierać grupy młodzieżowe, w których rówieśnicy dzielą się swoim doświadczeniem Boga i uczą się odpowiedzialności za Kościół.

Wiele razy zwracano uwagę na potrzebę nieustannej pracy nad sposobem komunikacji z ludźmi młodymi, którzy powinni doświadczyć spotkania ze wspólnotą, a przez to z Bogiem (także podczas katechezy). W tym kontekście spotkania synodalne na wszystkich poziomach pokazały, jak palącym wyzwaniem jest dotarcie z Ewangelią do młodych. Duszpasterstwo młodzieżowe stanowi jedno z największych wyzwań dla naszego Kościoła lokalnego. Większość ludzi młodych aktywnych w życiu Kościoła należą do jakiejś wspólnoty lub rzeczywistości posoborowej.

6. Intensywniejsza formacja dorosłych, szczególnie rodzin i większe uwzględnianie głosu kobiet.

Podkreślono też konieczność formacji świeckich. Wielokrotnie podkreślano potrzebę katechezy dla dorosłych, zauważając, że znajomość i rozumienie nauczania Kościoła pomaga wiernym świeckim w wypełnianiu misyjnego mandatu Kościoła. Za szczególnie ważną uznano formację i pomoc rodzinie, młodym małżeństwom, ponieważ rodzice są pierwszymi wychowawcami młodego pokolenia, które w naszej Archidiecezji coraz mniej uczestniczy w życiu Kościoła.

Podkreślano też potrzebę formacji przez liturgię. Zwracano uwagę na sposób sprawowania Mszy świętej przez kapłanów, aby nakierowywał na sacrum. Jedni podkreślali znaczenie Mszy świętych wspólnotowych, inni o uzdrowienie, jeszcze inni za ojczyznę lub w rycie trydenckim. Wskazano na

potrzebę organizowania formacji dla dorosłych, a także brak liderów w parafii, którzy podjęliby się prowadzenia młodych oraz angażowali ludzi wokół różnych dzieł przy parafii. Wskazywano konieczność uwzględnienia „kobiecej perspektywy”, podkreślając, że głos kobiet w radach parafialnych jest istotny.

7. Formacja kleryków do większej otwartości na ludzi świeckich i umiejętności pracy z grupą.

Zwrócono uwagę na konieczność przemyślenia formacji księży w seminariach duchownych.

Zgłoszono potrzebę zmiany w formacji seminaryjnej, w myśl której klerycy będą uczeni współpracy i współodpowiedzialności za Kościół. Proponuje się, by klerycy byli lepiej przygotowywani do pracy z ludźmi i zdawali sobie sprawę, że kapłaństwo ma rolę służebną.

Seminaria Archidiecezji Warszawskiej, Wyższe Metropolitalne Seminarium Duchowne i Archidiecezjalne Seminarium Misyjne *Redemptoris Mater* już uczą kandydatów do kapłaństwa większej otwartości i umiejętności pracy z grupą. Klerycy uczestniczą w życiu różnego rodzaju wspólnot i rzeczywistości kościelnych. Przykład Seminarium *Redemptoris Mater*, gdzie każdy kleryk uczestniczy aktywnie w życiu wspólnoty Neokatekumenalnej w różnych warszawskich parafiach, wydaje się dać dobre rozwiązanie na to wyzwanie.

8. Zwrócenie większej uwagi na misyjną działalność Kościoła, do której powołani są wszyscy ochrzczeni.

Zarówno prezbiter, jak i świecki musi mieć świadomość, że ma misję. Misję osadzoną w codzienności, jego działanie zaś może być świadectwem bądź antyświadectwem. Zauważono też, że istotną formą misji Kościoła są różne inicjatywy charytatywne, kulturalne i społeczne, dzięki którym można docierać do osób poszukujących.

Prace synodalne przyczyniły się do wzrostu świadomości znaczenia powszechnego kapłaństwa ludu Bożego i współodpowiedzialności za misję Kościoła wszystkich ochrzczonych. Jak często zauważano, zbyt powszechnie przyjmuje się, że za Kościół odpowiadają jedynie osoby duchowne. Jednocześnie często spotykana jest roszczeniowa postawa ludzi świeckich, którzy wymagają, chcą pouczać, ale nie są skorzy do wzięcia odpowiedzialności. Daje się też zaobserwować podejście konsumpcyjne –

Kościół jako instytucja dostarczająca usług religijnych. Przy takim podejściu trudno mówić o współodpowiedzialności za misję.

9. Większa otwartość duszpasterska na osoby z tzw. „peryferii” (wątpiący, poszukujący, którzy porzucili Kościół, osoby homoseksualne, przeżywający różne problemy życiowe – bezdomni, osoby rozwiedzione, samotni itd.).

Zdajemy sobie sprawę, że ta aktywna część naszego Kościoła lokalnego, która podąża razem, stanowi małą część wiernych i mieszkańców naszej Archidiecezji. Dostrzegamy wiele grup i środowisk, które wydają się bardziej oddalone i pozostają na marginesie Kościoła: osoby rozwiedzione, w powtórnych związkach, osoby homoseksualne i ich bliscy, osoby z innych kultur, osoby uzależnione, szczególnie od alkoholu, osoby, które zostały zranione w Kościele, chorzy, samotni i starsi, którzy nie mogą wychodzić z domu, młodzi ludzie, do których Kościół nie trafia z Ewangelią, ci, którzy z różnych powodów dokonali apostazji. Wobec tych ludzi w zdecydowanej większości Kościół powinien wykazać więcej delikatności, empatii, zadając sobie pytanie, czy Chrystus odrzuciłby dziś tych, którzy czują się odrzuceni. W tym kontekście prace synodalne w naszej Archidiecezji pokazały, jak ważne jest słuchanie siebie nawzajem bez przesądów i ideologicznych uprzedzeń.

Jasna jest świadomość, że nie chodzi o to, aby zmieniać doktrynę, ale aby nasze duszpasterstwo było otwarte na wyzwania współczesnego świata i szło w kierunku osobistego rozeznawania każdej sytuacji w świetle Ewangelii.

(Aneks 2)

WYBRANE DOKUMENTY KOŚCIOŁA

O SYNODZIE DIECEZJALNYM

Dekret o Pasterskich Zadaniach Biskupów W Kościele *Christus Dominus*, nr 36.

Już od pierwszych wieków Kościoła biskupi stojący na czele poszczególnych Kościołów, w poczuciu więzi braterskiej miłości oraz przekazanego Apostołom powszechnego posłannictwa, zespalały swe siły i zamierzenia dla pomnożenia dobra zarówno wspólnego, jak i właściwego poszczególnym Kościołom. W tym celu organizowano czy to sobory, czy synody prowincjonalne, czy wreszcie synody plenarne, na których biskupi ustalali jednakowy dla różnych Kościołów sposób zarówno nauczania prawd wiary, jak i normowania dyscypliny kościelnej. Obecny święty Sobór powszechny wyraża życzenie, by czcigodne instytucje soborów i synodów nabrały nowej mocy, dzięki czemu można by należycie i skuteczniej zatroszczyć się o wzrost wiary i zachowanie karności w różnych Kościołach stosownie do okoliczności czasu.

Kodeks Prawa Kanonicznego (1983)

Kan. 460 - Synod diecezjalny jest zebraniem wybranych kapłanów oraz innych wiernych Kościoła partykularnego, którzy dla dobra całej wspólnoty diecezjalnej świadczą pomoc biskupowi diecezjalnemu, zgodnie z postanowieniami kanonów zamieszczonych poniżej.

Kan. 461 - § 1. Synod diecezjalny w poszczególnych Kościołach partykularnych powinien się odbyć, jeżeli zdaniem biskupa diecezjalnego i po wysłuchaniu rady kapłańskiej przemawiają za tym okoliczności. § 2. Jeżeli biskupowi zlecono troskę o kilka diecezji, albo jest biskupem własnym jednej diecezji, drugą zaś kieruje jako administrator, może zwołać tylko jeden synod dla wszystkich powierzonych mu diecezji.

Kan. 462 - § 1. Synod diecezjalny zwołuje jedynie biskup diecezjalny, nie zaś tymczasowy rządca diecezji. § 2. Synodowi diecezjalnemu przewodniczy biskup diecezjalny, który jednak może delegować na poszczególne sesje

synodu wikariusza generalnego albo wikariusza biskupiego do wypełnienia tego obowiązku.

Kan. 463 - § 1. Na synod diecezjalny powinni zostać wezwani jako członkowie i mają obowiązek w nim uczestniczyć: 1° biskup koadiutor oraz biskupi pomocniczy; 2° wikariusze generalni i wikariusze biskupi oraz wikariusz sądowy; 3° kanonicy kościoła katedralnego; 4° członkowie rady kapłańskiej; 5° wierni świeccy, także członkowie instytutów życia konsekrowanego, wybrani przez radę duszpasterską w sposób i w liczbie do ustalenia przez biskupa diecezjalnego, a tam gdzie nie ma tej rady – w sposób określony przez biskupa diecezjalnego; 6° rektor wyższego seminarium diecezjalnego; 7° dziekani; 8° przynajmniej jeden prezbiter z każdego dekanatu, wybrany przez wszystkich pełniących tam duszpasterstwo; należy także wybrać innego prezbitera, który by go zastąpił, gdyby ten miał przeszkodę; 9° niektórzy przełożeni instytutów zakonnych i stowarzyszeń życia apostołskiego, które posiadają dom w diecezji, wybrani w liczbie i w sposób określony przez biskupa diecezjalnego. § 2. Biskup diecezjalny może wezwać na synod diecezjalny w charakterze członków także inne osoby, czy to duchownych, czy członków instytutów życia konsekrowanego, czy wiernych świeckich. § 3. Jeżeli biskup diecezjalny uzna to za wskazane, może zaprosić na synod diecezjalny w charakterze obserwatorów niektórych duchownych albo członków Kościołów lub wspólnot kościelnych, które nie są w pełnej wspólnocie z Kościołem katolickim.

Kan. 464 - Jeżeli członek synodu nie mógłby wziąć w nim udziału z powodu prawnej przeszkody, nie może wysłać pełnomocnika, który by w jego imieniu w nim uczestniczył; powinien jednak powiadomić biskupa diecezjalnego o tej przeszkodzie.

Kan. 465 - Wszystkie zaproponowane tematy mają być poddane swobodnemu omówieniu przez członków na sesjach synodalnych.

Kan. 466 - Jedynym ustawodawcą na synodzie diecezjalnym jest biskup diecezjalny, a inni członkowie synodu mają tylko głos doradczy; wyłącznie on sam podpisuje deklaracje i dekryty synodalne, które jedynie jego powagą mogą być ogłoszone.

Kan. 467 - Biskup diecezjalny powinien podać do wiadomości metropolicie i konferencji biskupów treść deklaracji i dekretów synodalnych.

Kan. 468 - § 1. Biskup diecezjalny może zgodnie ze swoim roztropnym osądem zawiesić albo rozwiązać synod diecezjalny. § 2. Z chwilą wakansu lub przeszkody w działaniu stolicy biskupiej synod diecezjalny zostaje przerwany na mocy samego prawa, dopóki nowy biskup diecezjalny nie poleci go kontynuować lub nie zadeklaruje, że został rozwiązany.

Inne dokumenty Kościoła

Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, 1964.

Kongregacja ds. Biskupów i Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów, *Instrukcja o Synodach Diecezjalnych*, 1997.

Papież Franciszek, Adhortacja Apostolska *Evangelii Gaudium*, 2013.

Papież Franciszek, Konstytucja Apostolska *Episcopalis Communio*, 2018.

Międzynarodowa Komisja Teologiczna, **SYNODALNOŚĆ W ŻYCIU I MISJI KOŚCIOŁA** (2018).

Skróty

EC – Papież Franciszek, Konstytucja Apostolska *Episcopalis Communio*, 2018.

EG – Papież Franciszek, Adhortacja Apostolska *Evangelii Gaudium*, 2013.

ISD - Kongregacja ds. Biskupów i Kongregacja ds. Ewangelizacji Narodów, *Instrukcja o Synodach Diecezjalnych*, 1997.

KK – Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, 1964.

KPK - Kodeks Prawa Kanonicznego, 1983.

KPKk – P. Majer (red), Kodeks Prawa Kanonicznego komentarz, Warszawa 2023.